УДК 342.733
Пахомов А.К.
студ. гр. Ю-113 НУ «Запорізька політехніка»

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ОСВІТУ В ЕСТОНІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ЗДОБУТТЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНСЬКИМИ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМИ

Питання актуальності зазначеної теми базується на сучасних глобальних викликах у зв'язку з війною в Україні та масового переміщення українців до балтійських країн, зокрема Естонії, де їх кількість на кінець січня 2025 року складає 35715 [1] Одним з ключових аспектів інтеграції українських біженців є надання права на освіту, як необхідної передумови для соціальної адаптації, самореалізації та розвитку їх дітей в країні перебування.

Конституційно-правове забезпечення освітніх прав українських переселенців в Естонії реалізується на основі положень міжнародного та національного права. Конституція республіки Естонія, Конвенція ООН про права дітей 1989 р., Директива ЄС про надання тимчасового захисту (2001/55/ЕС) та партнерські освітні акти держави є основними юридичними документами, які регулюють це питання. Зокрема, стаття 10 Конституції Естонії закріплює, що гарантії прав і свобод людини, а також її гідність, розповсюджується не тільки на естонських громадян, а й на всіх, хто законно перебуває на території Естонської держави, стаття 12 гарантує всім рівне ставлення з боку закону і забороняє будь-яку дискримінацію за національною, мовною чи іншою ознакою. Нарешті стаття 37 надає право на освіту кожному і зазначає, що основна освіта є обов'язковою і безоплатною, зокрема і для дітей, які перебувають на території цієї країни [2]. На додаток, Конституція зобов'язує дотримуватись міжнародних договорів, таких як Конвенція ООН про права дитини, що гарантує право на освіту незалежно від статусу цих дітей.

Відносно українських переселенців вирішує проблему надання освіти комплексно на кількох рівнях, передбачаючи реалізацію цього права для всіх вікових категорій. Уряд забезпечує повний спектр освітніх послуг на всіх етапах освіти: починаючи з дошкільної освіти і до вищої. Зокрема, діти у віці від 1,5 до 7 років відвідують дитячі садки та ясла для дітей дошкільного віку, діти шкільного віку (7–17 років) навчаються в базових та середніх школах, а особи, старші 17 років, здобувають професійно-технічну та вищу освіту. Особливістю естонської моделі підтримки є впровадження диференційованих освітніх траєкторій – короткострокової та довгострокової. Короткостроковий план передбачає тимчасову адаптацію дитини до навчального процесу в межах поточного навчального року без жорстких очікувань щодо постійного

навчання. Довгостроковий план включає повне занурення в освітнє середовище Естонії. Важливим аспектом є безкоштовність базової освіти.

Відповідно до Конституції та естонських нормативно-правових актів, базова освіта є обов'язковою для всіх дітей незважаючи на їхнє громадянство. Навчання є безкоштовним до закінчення дев'ятого класу або до досягнення учнем віку 17 років [3].

Однією з особливостей освітньої політики в Естонії є те, що вона дійсно зосереджена на індивідуальних потребах кожної окремої дитини. У період облаштування до так званих новоприбулих не застосовуються звичні стандарти оцінювання, що сприяє створенню середовища, спрямованого на загоєння психологічних шрамів і вирішення проблем, пов'язаних з вимушеним переїздом. Право на освіту для українських переселенців реалізується через кілька послідовних кроків. Перший крок – реєстрація сім'ї в Таллінському центрі для біженців, де збирається первинна інформація про дитину. Другий крок – направлення до відповідного навчального закладу з урахуванням місця проживання, віку та освітніх потреб дитини. Третій крок – надання допомоги та підтримки протягом усього періоду навчання [4].

Естонська модель підтримки освіти переселенців важлива не лише в гуманітарному, а й у стратегічному плані. Держава сприймає освіту українських дітей як інвестицію держави у свій людський капітал, яка, у майбутньому змінить демографічну та економічну ситуацію в країні на краще. Статистичні дані підтверджують дієвість такого підходу. Багато з числа переселенців успішно пристосовується до системи освіти. Конституційне право на здобуття освіти в Естонській Республіці для українських переселенців реалізується за допомогою багатошарового механізму, що складається на засадах гуманізму, недискримінації та всебічної допомоги. Естонська модель реалізації прав людини в надзвичайних кризових ситуаціях відповідає самим високим демократичним стандартам.

Підсумовуючи вищенаведене можна сказати, що Естонія забезпечує право на освіту для українських переселенців, використовуючи цілісний підхід, який включає вільний доступ до освіти, адаптаційні програми та мовну підтримку. Особлива увага приділяється індивідуальним потребам дітей, їхній інтеграції та психологічній готовності. Це базується на принципах гуманності та рівності, а також нормах міжнародного права, які дозволяють адекватно вирішувати питання вимушеної міграції. Досвід Естонії свідчить про високий рівень освіти, що поєднує доступність та ефективність в набутті освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. В ЄС тимчасовий захист мають понад 4 мільйони українців. URL: https://suspilne.media/967357-v-es-timcasovij-zahist-maut-ponad-4-miljoni-ukrainciv/

2. Конституція Естонської Республіки. Бостан С. К. Конституції постсоціалістичних країн Європейського Союзу : хрестоматія. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка». 2019. С. 27–62.

3. Дитина та молодь, які прибули в Естонію з України. Міністерство освіти та науки Естонії : веб-сайт. URL: https://www.hm.ee/uk-UA/uk

4. Освітні послуги для українських воєнних біженців в Таллінні. Міграційний центр Таллінна : веб-сайт. URL: https://www.tallinn.ee/uk/ukraina/osvitni-posluhy-dlya-ukrayinskykh-voyennykh-bizhentsiv-v-tallinni